

1929/2007 ΕΦ ΘΕΣΣΑΛ

ΕφΘεσ 1929/2007

Πρόεδρος: Δήμητρα Μπουρνάκα.

Δικαστές: Γ. Τσοπαλνάκος, Κ. Αλεβιζοπούλου (εισηγήτρια).

Δικηγόροι: Γ. Σεβιντικίδης - Α. Γωγούση.

Ο ενάγων και ήδη εκκαλών, με την από 30.9.2002 αγωγή του ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, το οποίο με την αριθμ. 15500/2004 απόφαση του κήρυξε εαυτό αναρμόδιο και παρέπεμψε τη διαφορά μεταξύ του ενάγοντος και της εναγομένης ΔΕΗ να δικαστεί από το Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης ως καθύλην και κατά τόπον αρμόδιο να τη δικάσει με την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών, ισχυριζόμενος ότι είναι πνευματικός δημιουργός του ιστορικού λευκώματος με τον τίτλο "Ο εξηλεκτρισμός της Θεσσαλονίκης", το οποίο είναι έργο πρωτότυπο και το οποίο τυπώθηκε, εκδόθηκε και διατίθεται προς πώληση από την εκδοτική εταιρία "....." σε έκδοση 2.000 αντιτύπων, με εντολή της εναγομένης ΔΕΗ, στην οποία εργάζεται, χωρίς την άδεια του, ότι με την πράξη της αυτήν η εναγομένη προσέβαλε το πνευματικό του δικαίωμα πάνω στο συγκεκριμένο έργο, το οποίο συνιστά και προσβολή της προσωπικότητας του. Ζήτησε: 1) να αναγνωρισθεί το δικαίωμα του ως δημιουργού στο ως άνω έργο, 2) να υποχρεωθεί η εναγομένη να παύει την προσβολή στο δικαίωμα του, δηλαδή να επανεκδώσει το έργο, να το κυκλοφορεί και να το διαθέτει, 3) να υποχρεωθεί να αποσύρει από την κυκλοφορία αυτό με απειλή χρηματικής ποινής, άλλως να επιτραπεί η συγκέντρωση των διατιθεμένων βιβλίων από αυτόν με έξοδα της εναγομένης, δ`) να αναγνωρισθεί, όπως το αίτημα παραδεκτά περιορίστηκε, ότι η εναγομένη υποχρεούται να του καταβάλει το ποσό των 300.000 ευρώ νομιμοτόκως, ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη από την υπαίτια προσβολή του ως άνω δικαιώματος του και ε`) να καταδικασθεί στη δικαστική του δαπάνη. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την εκκαλούμενη απόφαση του απέρριψε την αγωγή κατ` ουσίαν. Κατά της αποφάσεως αυτής παραπονείται ο ενάγων με τους λόγους της εφέσεως του, που ανάγονται σε εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και σε κακή εκτίμηση των αποδείξεων και ζητεί την εξαφάνιση της, με το σκοπό να γίνει δεκτή η αγωγή του.

Από τα άρθρα 1, 2, παρ. 1, 2, 4 ν. 2121/1993 "πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα" προκύπτει ότι οι πνευματικοί δημιουργοί, με τη δημιουργία του έργου τους, αποκτούν πάνω σ` αυτό πνευματική ιδιοκτησία που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικό και απόλυτο, τόσο το περιουσιακό δικαίωμα της εκμεταλλεύσεως του έργου, όσο και το ηθικό δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού του δεσμού προς αυτό. Ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, ανεξάρτητα από τη μορφή που εκφράζεται. Η πρωτοτυπία, η έννοια της οποίας δεν προσδιορίζεται γενικά από το νόμο, είναι κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη η κρίση ότι, κάτω από παρόμοιες συνθήκες και με τους ίδιους στόχους, κανένας άλλος δημιουργός, κατά λογική πιθανολόγηση, δεν θα ήταν σε θέση να δημιουργήσει έργο όμοιο, ή ότι παρουσιάζει μια ατομική ιδιομορφία ή ένα ελάχιστο όριο "δημιουργικού ύψους", κάποια απόσταση δηλαδή από τα ήδη γνωστά ή αυτονόητα (ΑΠ 152/2005 Ελλην 47.493, ΑΠ 20/2005 Ελλην 46.789).

Ο νόμος αυτός προστατεύει όχι μόνον τα πρωτότυπα έργα αλλά ακόμα και τα παράγωγα και τις συλλογές, ήτοι και τα έργα εκείνα που προέρχονται από τη μετατροπή ή την προσαρμογή των πρωτοτύπων. Σχετικά με τις συλλογές προστατεύονται όχι μόνον οι συλλογές έργων (συλλεκτικά έργα) αλλά και οι συλλογές, όπως εγκυκλοπαιδείες, τα γενικά, οι ανθολογίες, τα λευκώματα κλπ., με

την προϋπόθεση όμως ότι η επιλογή ή η διευθέτηση του περιεχομένου τους είναι πρωτότυπη. Τα έργα αυτά προστατεύονται με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων στα προϋπάρχοντα έργα, απαιτείται δηλαδή άδεια του δημιουργού του αρχικού έργου (βλ. ΕφαΘ 7909/2002 Ελληνη 45.239, Δ. Καλλίνικου, Τα θεμελιώδη θέματα του νόμου 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα (Γ. Κουμάντου, Πνευματική ιδιοκτησία, β', έκδοση σελ. 105 επ., 138 επ.). Για τις περιπτώσεις που υπάρχει πλειονότητα δημιουργών, το άρθρο 7 ν. 2121/1993 προβλέπει ορισμένους κανόνες βάσει των οποίων προσδιορίζεται το υποκείμενο του δικαιώματος, διαχωρίζοντας τα έργα σε τοιαύτα συνεργασίας, συλλογικά και σύνθετα. Έργα συνεργασίας θεωρούνται κατά το άρθρο 7 παρ. 1 όσα έχουν δημιουργηθεί με την άμεση σύμπραξη δύο ή περισσότερων δημιουργών, οι οποίοι είναι αρχικοί συνδικαιούχοι του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος του έργου. Ως συνεργασία νοείται η κοινή προσπάθεια δύο ή περισσότερων προσώπων για τη δημιουργία ενός ενιαίου έργου. Το έργο συνεργασίας προϋποθέτει ενότητα προσπάθειας όλων των συνδημιουργών, των οποίων η προσωπική συνεισφορά κατευθύνεται στη δημιουργία του συνόλου. Οι επιμέρους συνεισφορές και εργασίες των διαφόρων δημιουργών άλλοτε μπορούν να διακριθούν από το όλο έργο, άλλοτε όμως όχι, οπότε αποκλείεται δυνατότητα χωριστής εκμετάλλευσης. Σύμφωνα με ρητή διάταξη του νόμου, το δικαίωμα ανήκει κατά ίσα μέρη στους συνδημιουργούς, εκτός αν υπάρχει διαφορετική συμφωνία. Συλλογικά έργα θεωρούνται, κατά το άρθρο 7 παρ. 2, όσα έχουν δημιουργηθεί με τις αυτοτελείς συμβολές περισσότερων δημιουργών κάτω από την πνευματική κατεύθυνση και τον συντονισμό ενός φυσικού προσώπου. Το φυσικό αυτό πρόσωπο, που έχει την πνευματική διεύθυνση και το συντονισμό, είναι ο αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί του συλλογικού έργου, ενώ οι δημιουργοί των επιμέρους συμβολών είναι οι αρχικοί δικαιούχοι του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί των συμβολών τους, εφόσον αυτές είναι δεκτικές χωριστής μεταβίβασης. Τούτο ισχύει στα έργα συνεργασίας λόγω του ότι στα έργα αυτά όλοι μαζί οι δημιουργοί εργάζονται για την πραγματοποίηση ενός ενιαίου έργου, ενώ στην περίπτωση του συλλογικού έργου υπάρχει κάποιο πρόσωπο που έχει την πνευματική διεύθυνση, πρωτοβουλία και συντονισμό των περισσότερων δημιουργών. Τέλος σύνθετο έργο, κατά το άρθρο 7 παρ. 3 του ίδιου νόμου, είναι το έργο που απαρτίζεται από τμήματα που έχουν δημιουργηθεί χωριστά. Οι δημιουργοί των τμημάτων αυτών είναι αρχικοί συνδικαιούχοι του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος, επί του συνθέτου έργου και αποκλειστικοί αρχικοί δικαιούχοι των δικαιωμάτων επί του τμήματος που δημιούργησε ο καθένας, εάν το τμήμα αυτό επιδέχεται χωριστή εκμετάλλευση. Το σύνθετο δηλαδή έργο πραγματοποιείται με την ένωση περισσότερων έργων. Οι σχέσεις των συνδικαιούχων του σύνθετου έργου διέπονται από τις διατάξεις περί κοινωσίας του ΑΚ (785 επ. ΑΚ), αναλογικώς εφαρμοζομένων (βλ. ΑΠ 1251/2003 Ελληνη 46.153, Δ. Καλλίνικου ό.π., σελ. 41 επ., Γ. Κουμάντου ό.π. σελ. 136 επ.).

Δεν είναι συνεργάτες ούτε δημιουργοί επιμέρους συμβολών και συνεπώς δεν αποκτούν κανένα δικαίωμα επάνω στο έργο, τα πρόσωπα που δίνουν στον δημιουργό κάποιες ιδέες χρήσιμες ως πηγή έμπνευσης, ή αυτά που η εισφορά τους τους βάζει σε θέση βοηθητική, χωρίς πρωτοβουλία στον πνευματικό τομέα.

Δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας εξάλλου δεν μπορεί να αποκτήσει πρωτογενώς το πρόσωπο που συνέ-πραξε στη δημιουργία του έργου με την οικονομική και μόνο συμβολή του, όπως όταν το έργο δημιουργήθηκε στα πλαίσια παραγγελίας που στηρίζεται σε σύμβαση έργου ή εντολής. Το πρόσωπο αυτό "π.χ. εκδότης" μόνο δευτερογενής δικαιούχος μπορεί να γίνει, με μεταβίβαση των σχετικών εξουσιών από τον πραγματικό δημιουργό του έργου, εκτός αν υπάρχει περίπτωση συνδημιουργίας, ή αν την πρωτοβουλία στον πνευματικό τομέα είχε αποκλειστικά αυτός. Τούτο συμβαίνει όταν η εισφορά που παρουσιάζει δημιουργικό ύψος και συνιστά ουσιαστική επέμβαση στο έργο του συγγραφέα (βλ. ΕφαΘ 8138/2000 ΔΕΕ 1 (2001)60). Και τούτο διότι η εκδοτική συνεισφορά στη δημιουργία του βιβλίου έχει οργανωτικό τεχνικό και επιχειρηματικό χαρακτήρα και συντελείται προκειμένου να αξιοποιηθεί η υποχρέωση του εκδότη να καταστήσει το ήδη διαμορφωμένο και

ολοκληρωμένο έργο προσιτό στο κοινό. Η εν λόγω συνεισφορά, περιοριζόμενη στη στοιχειοθεσία, τη σελιδοποίηση, τις τυπικές ή επουσιώδεις διορθώσεις του κειμένου και σε κάθε άλλη υλική εργασία που είναι τεχνικά αναγκαία για την εκδοτική αναπαραγωγή του βιβλίου και αναγόμενη στην εξωτερική διαμόρφωση της έντυπης έκδοσης του έργου, δεν έχει τα κρίσιμα εννοιολογικά στοιχεία της πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν μπορεί να αξιολογηθεί ως συνδημιουργική συμμετοχή στην παραγωγή έργου. Στην περίπτωση αυτή ο εκδότης είναι δικαιούχος μόνον του συγγενικού δικαιώματος να επιτρέπει ή να απαγορεύει την αναπαραγωγή για σκοπούς εκμετάλλευσης της στοιχειοθεσίας ως σελιδοποίησης του έργου που εξέδωσε (αρθρ. 1 ν. 2121/1991), το οποίο ασκείται μόνον έναντι του νέου εκδότη του έργου και δεν μπορεί να θίξει τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών αυτού (αρθρ. 53 ν. 2121/1993). Περαιτέρω, το πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα προστατεύεται ως άυλο αγαθό (όχι ως υλικό αντικείμενο καθεαυτό) που ενσωματώνει το πνευματικό έργο και μόνο σε σχέση με τη συγκεκριμένη μορφή που του έδωσε ο δημιουργός.

Αντικείμενο της προστασίας είναι η μορφή και όχι η ιδέα που περιέχεται στο πνευματικό δημιούργημα. Η ιδέα είναι ελεύθερη και προσιτή στον καθένα, αποτελεί κοινό κτήμα και δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας παρά μόνον όταν πάρει κάποια μορφή (βλ. Δ. Καλλινίκου, ό.π. σελ. 21). Ο πνευματικός δημιουργός του έργου αποκτά πρωτογενώς και αυτοδικαίως το αποκλειστικό δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού του δεσμού μ' αυτό (περιουσιακό και ηθικό δικαίωμα, αντίστοιχα). Εκμετάλλευση του έργου περιλαμβάνει εκτός των άλλων την εγγραφή, την πρώτη δηλαδή υλική ενσωμάτωση του έργου πάνω σε κάποιον υλικό φορέα που αποτελεί τη βάση για την αναπαραγωγή του έργου και την αναπαραγωγή, δηλαδή την παραγωγή ενός ή περισσοτέρων αντιτύπων που συνήθως γίνεται με βάση την υλική ενσωμάτωση (βλ. Δ. Καλλινίκου, ό.π. σελ. 61 επ.).

Το ηθικό δικαίωμα είναι ανεξάρτητο από το περιουσιακό δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας και στο περιεχόμενο αυτού περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων, κατ' άρθρο 4 του ίδιου νόμου, η εξουσία της αναγνώρισης της πατρότητας του πάνω στο έργο με τη μνεία του ονόματος του στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε δημόσια χρήση αυτού, καθώς και η εξουσία του δημιουργού να αποφασίσει για τον χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο κατά τους οποίους το έργο θα γίνει προσιτό στο κοινό (δημοσίευση). Ο όρος δημοσίευση έχει ευρεία έννοια και περιλαμβάνει κάθε παρουσίαση του έργου στο κοινό, με οποιονδήποτε τρόπο και αν πραγματοποιείται, όπως η έκδοση, η δημόσια εκτέλεση, η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση κλπ. Ως έκδοση νοείται η δημοσίευση, η πραγματοποιούμενη με τον πολλαπλασιασμό του έργου. Η εξουσία της δημοσίευσης ασκείται είτε αυτοπροσώπως υπό του δημιουργού, είτε υπό τρίτου προσώπου βάσει συμβάσεως εχούσης ως περιεχόμενο, ρητό ή λογικώς εξυπακουόμενο, την υπό του τρίτου τούτου δημοσίευση του έργου. Τέτοιο περιεχόμενο έχουν τόσο οι συμβάσεις εκμεταλλεύσεως, όσο και οι συμβάσεις μεταβίβασης της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η εξουσία της δημοσίευσης είναι διαρκής και η πρώτη άσκηση αυτής δεν επιφέρει και την ανάλωση της. Ο δημιουργός διατηρεί πάντοτε την εξουσία να αποφασίζει για κάθε συγκεκριμένο τρόπο και μορφή δημοσίευσης, ακόμη και μετά την πρώτη άδεια για την παρουσία του έργου στο κοινό (βλ. Δ. Καλλινίκου, ό.π., σελ. 49 επ., Γ. Κουμάντου, ό.π. σελ. 211). Περαιτέρω, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 12 και 19 του ως άνω νόμου, το περιουσιακό δικαίωμα μπορεί να μεταβιβασθεί μεταξύ ζώντων ή αιτία θανάτου, ενώ το ηθικό δικαίωμα είναι αμεταβίβαστο μεταξύ ζώντων. Η συναίνεση όμως του δημιουργού για πράξεις ή παραλείψεις, που αλλιώς θα αποτελούσαν προσβολή του ηθικού δικαιώματος, αποτελεί κατ' άρθρο 16 τρόπο άσκησης του δικαιώματος αυτού και δεσμεύει τον δημιουργό. Με το άρθρο αυτό επιτρέπονται συμφωνίες με τις οποίες περιορίζεται η άσκηση του ηθικού δικαιώματος, όπως η ανοχή πράξεων που αποτελούν τρόπο άσκησης αυτού ή ορισμένων εξουσιών που πηγάζουν από αυτό, ενώ ο πυρήνας του δικαιώματος αυτού παραμένει πάντα απαραβίαστος. Οι δικαιοπράξεις που αφορούν είτε στη μεταβίβαση εξουσιών από το περιουσιακό δικαίωμα και την ανάθεση ή την άδεια εκμετάλλευσης του έργου, είτε στην άσκηση του ηθικού

δικαιώματος, είναι άκυρες αν δεν καταρτιστούν εγγράφως.

Την ακυρότητα αυτή μπορεί να επικαλεσθεί μόνον ο πνευματικός δημιουργός (βλ. και Εφθεσ 7902/2002 σ.π., Δ. Καλλίνικου, ό.π. σελ. 89). Ως δημιουργός του έργου τεκμαίρεται κατ' αρχάς το πρόσωπο του οποίου το όνομα εμφανίζεται πάνω στον υλικό φορέα του έργου κατά τον συνήθη τρόπο. Για τα συλλογικά έργα δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο του οποίου το όνομα ή η επωνυμία εμφανίζεται πάνω στον υλικό φορέα κατά τον τρόπο που συνήθως χρησιμοποιείται για την ένδειξη του δικαιούχου. Το τεκμήριο αυτό διευκολύνει την απόδειξη της ιδιότητας του δημιουργού και είναι δεκτικό ανταποδείξεως. Ο κανόνας ότι αρχικός δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας (περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος) είναι ο δημιουργός, ισχύει και για τα έργα που δημιουργήθηκαν από μισθωτούς σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας. Αυτό προβλέπεται ρητά στο άρθρο 8 εδ. α' ν. 2121/1993 και έχει σκοπό να εξασφαλίσει την προστασία του δημιουργού - μισθωτού έναντι του εργοδότη. Με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου αυτού προβλέπεται η αυτοδικαίη μεταβίβαση στον εργοδότη μόνον των εξουσιών από το περιουσιακό δικαίωμα και μάλιστα εκείνων που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης, αυτό όμως εάν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία. Το υλικό δικαίωμα παραμένει αμεταβίβαστο και στην περίπτωση αυτή (άρθρ. 4 παρ. 3), πλην όμως το περιεχόμενο και η φύση της σύμβασης εργασίας επιφέρουν σοβαρούς περιορισμούς στην ενάσκηση των υλικών δικαιωμάτων όταν η ενάσκηση παρεμποδίζει σοβαρά την εκμετάλλευση του εργασιακού αποτελέσματος του εργοδότη, όπως όταν ο εργαζόμενος δημιουργός ασκήσει την εξουσία της πρώτης δημοσιεύσεως, η τελική δε λύση δίδεται με στάθμιση συμφερόντων (βλ. Μ. Μαρίνου, Ο εξαρτημένος δημιουργός, ΕλλΔνη 39.269). Προϋπόθεση εφαρμογής του ως άνω άρθρου είναι η παραγωγή ή η δημιουργία του έργου να γίνεται όχι απλώς στο πλαίσιο αλλά σε εκτέλεση της σχετικής σύμβασης, δηλαδή να αποτελεί αντικείμενο της. Η εκπόνηση των έργων πρέπει να αποτελεί κύρια ή παρεπόμενη συμβατική υποχρέωση, χωρίς να είναι ανάγκη να προκύπτει και ρητά. Έργα εκτός του πλαισίου αυτού θεωρούνται ότι εκπονήθηκαν εκτός συμβάσεως εργασίας. Η εκπόνηση του έργου μέσα στο χρόνο εργασίας δεν αποτελεί κατάλληλο κριτήριο αλλά μόνον η δημιουργία του σε εκτέλεση της εργασιακής σχέσης. Έτσι δεν ισχύει το άρθρο 8, χωρίς να αποκλείεται αντίθετη συμφωνία στις εξής περιπτώσεις: 1) όταν το έργο παρήχθη όχι σε εκτέλεση της σύμβασης εργασίας αλλά επ' αφορμή ή στο πλαίσιο της, όταν δηλαδή η εκπόνηση της δεν αποτελεί αντικείμενο της, αλλά το έργο δημιουργείται στην επιχείρηση του εργοδότη ή με μέσα που αυτός διαθέτει (π.χ. ο καθηγητής μουσικής σε ένα σχολείο εντέλλεται να προβεί σε μία μουσική σύνθεση επ' αφορμή μιας σχολικής γιορτής). 2) Έργο του μισθωτού εκτός της σύμβασης εργασίας, π.χ. φωτογράφος γράφει ένα δοκίμιο, μισθωτός - σκηνοθέτης στην ... ακούει ένα μουσικό έργο.

Στις ως άνω περιπτώσεις υπάγεται και εκείνη κατά την οποία το έργο δημιουργείται με τη χρησιμοποίηση ή εκμετάλλευση των γνώσεων ή εμπειριών που έχει συσσωρεύσει ο εξαρτημένος δημιουργός από την εργασία του (βλ. Μ. Μαρίνου, ό.π. σελ. 267, 270, 272, Δ. Στ. Βλαστού, Ατομικές εργασιακές σχέσεις, σελ. 740). Είναι δυνατή όμως μια ενοχική υποχρέωση πρώτης προσφοράς στον εργοδότη ως προς τα έργα που παρήχθησαν επ' αφορμή ή στο πλαίσιο της σύμβασης εργασίας, στηριζόμενη στην υποχρέωση πίστης που υπέχει κάθε μισθωτός έναντι του εργοδότη (ΑΚ 288), όπως αυτή αποκρυσταλλώνεται στην απαγόρευση ανταγωνισμού. Αν η δημιουργία του έργου και η εκμετάλλευση από τρίτον ή από τον ίδιο εργαζόμενο αντίκειται στα συμφέροντα του εργοδότη διότι καταλήγει σε ανταγωνιστική πράξη ή δραστηριότητα, τότε δημιουργείται και η υποχρέωση προσφοράς στον εργοδότη, η οποία θα είναι περιορισμένη, ανάλογη με το σκοπό, την έκταση και τα μέσα εκμετάλλευσης κατ' άρθρο 15 ν. 2121/1993 (βλ. Μ. Μαρίνου, ό.π. σελ. 270). Στην προκείμενη περίπτωση, από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν στο ακροατήριο του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου και περιέχονται στα ταυτάριθμα πρακτικά της εκκαλουμένης απόφασης, την αριθμ. 2554/27.5.2005 ένορκη βεβαίωση ενώπιον του ειρηνοδίκη Θεσσαλονίκης που προσκομίζει ο ενάγων, η οποία λήφθηκε νομότυπα κατ' αρθ. 671 παρ. 1 ΚΠολΔ μετά από προηγούμενη κλήτευση

της εναγομένης (βλ. την 463β/18.5.2005 έκθεση επίδοσης του δικαστικού επιμελητή στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης Γ. Δ.), των αριθ. 2120, 2121, 2122/2.2.2004 ενόρκων βεβαιώσεων ενώπιον του ειρηνοδίκη Αθηνών, που προσκομίζει η εναγομένη, λήφθηκε νομότυπα κατ' άρθρ. 671 παρ. 1 ΚΠολΔ μετά από προηγούμενη κλήτευση του ενάγοντος (βλ. την 6029Γ/18.1.2004 έκθεση επίδοσης της δικαστικής επιμελήτριας στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης Δ. Κ.) και από όλα τα έγγραφα που νόμιμα επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι, αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων είναι Μηχανικός Ηλεκτρολόγος πτυχιούχος της Πολυτεχνικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και της Μαθηματικής Σχολής του ίδιου πανεπιστημίου και από το έτος 1964 εργάζεται στην εναγομένη ΔΕΗ και ανήλθε υπηρεσιακά μέχρι του βαθμού περιφερειακού διευθυντή Μακεδονίας - Θράκης. Συγχρόνως ανέπτυξε και συγγραφική δραστηριότητα λογοτεχνικών κειμένων, που κυκλοφόρησαν από τον εκδοτικό οίκο "....." καθώς και με την επιστημονική ενασχόληση του με τη βιομηχανική ιστορία. Μάλιστα είχε συμμετάσχει σε πανελλήνια ιστορικά συνέδρια με διάφορες επιστημονικές εργασίες - ανακοινώσεις. Στα πλαίσια της τελευταίας αυτής ενασχόλησης του συνέλαβε την ιδέα να δημιουργήσει ένα ιστορικό λεύκωμα, με αντικείμενο την ιστορία του εξηλεκτρισμού στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Για το σκοπόν αυτόν ανέτρεξε και συγκέντρωσε σχετικά κείμενα που είχαν γραφεί είτε σε διάφορα ιστορικά ή επιστημονικά έργα είτε στον ημερήσιο ή περιοδικό Τύπο και βρίσκονταν στις διάφορες βιβλιοθήκες (δημοτική βιβλιοθήκη, κεντρική βιβλιοθήκη του ΑΠΘ), στα αρχεία τοπικών ημερησίων εφημερίδων και περιοδικού Τύπου, της Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, αλλά και δημοσίων υπηρεσιών (ληξιαρχείο, υποθηκοφυλακείο Θεσσαλονίκης, τον Οργανισμό Λιμένα Πειραιώς), καθώς και από τα αρχεία της τέως ΚΕΤΗΘ, που είχαν μεταφερθεί στη διάδοχο της ΔΕΗ. Τα κρίσιμα στοιχεία που έβρισκε τα αντέγραφε ή προέβαινε στη φωτογράφιση τους. Επίσης προσέφυγε και σε προσωπικές συνεντεύξεις ανθρώπων, που είχαν υπηρετήσει παλαιότερα στη ΔΕΗ και είχαν άμεση γνώση του θέματος. Η διαδικασία αυτή διήρκεσε τουλάχιστον δέκα (10) χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων συγκέντρωσε υλικό αποτελούμενο από μαρτυρίες, αποσπάσματα αρχείου και φωτογραφίες με θέμα την ιστορία του εξηλεκτρισμού.

Συγχρόνως ο ενάγων συνέγραψε και κείμενο σχετικά με την ιστορία του εξηλεκτρισμού της πόλης, στο οποίο μεταξύ άλλων είχε παραθέσει αυτούσια κεφάλαια από τα πρωτότυπα ανάτυπα από τις εισηγήσεις του στα ΙΑ', ΙΓ', ΙΣΤ' και ΙΘ' πανελλήνια ιστορικά συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν στη Θεσσαλονίκη το Μάιο του 1995, το Μάιο του 1992, το Μάιο 1995 και το Μάιο του 1998, αντίστοιχα. Στη συνέχεια ο ενάγων ταξινόμησε και διευθέτησε συστηματικά το κείμενο κατά χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από την εποχή της οθωμανικής κατοχής, κατόπιν αναφέρεται στις συμβάσεις για τον ηλεκτροφωτισμό και τη θέση των τροχιοδρόμων (τραμ) στη Θεσσαλονίκη (1889), στο μηχανολογικό εξοπλισμό (εργοστάσια παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας, από την τότε ΚΕΤΗΘ), το σύστημα της διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας στον ηλεκτροφωτισμό της πόλης στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής και, τέλος, στην ίδρυση της ΔΕΗ (1950) και την ανάληψη από αυτήν του ηλεκτροφωτισμού, παραθέτοντας συγχρόνως στα εκάστοτε κεφάλαια τα σχετικά έγγραφα, φωτογραφίες και ντοκουμέντα. Μετά ταύτα ο ενάγων κατά το έτος 1998 απευθύνθηκε στον τότε γενικό διευθυντή διανομής της εναγομένης και του πρότεινε, εφόσον ενδιαφερόταν να αναλάβει η ΔΕΗ την έκδοση του έργου υπό μορφή λευκώματος, καταρτίζοντας προς τούτο συμφωνία σχετικά με τους όρους της εκδοτικής σύμβασης, παρέδωσε δε για το σκοπό αυτόν το έργο αυτό στην τότε διευθύντρια επικοινωνίας της εναγομένης Κ.Α. προκειμένου να το μελετήσει. Μετά την παραλαβή του έργου η εναγομένη προέβη στις αναγκαίες ενέργειες για την έκδοση αυτού, αναθέτοντας τον συντονισμό και την επιμέλεια αυτής στο μισθωτό της βοηθό διευθυντή επικοινωνίας Ο τελευταίος, με τη συνεργασία του επιμελητή κειμένων, και την, που είχε την καλλιτεχνική επιμέλεια, εργάστηκαν ούτως ώστε το έργο να λάβει τέτοια μορφή, που να καταστήσει αυτό προσιτό στο κοινό. Ειδικότερα η Π.Σ. προέβη στην επιλογή των κατάλληλων στοιχείων, στην αξιοποίηση και γραμματοσειρά καθώς και βελτιώσεις σχετικά με την ακριβή συσχέτιση κειμένου και εικόνας, ενώ ο Π.Κ. σε εποσιώδεις

διορθώσεις του κειμένου (ορθογραφία, σύνταξη). Τον Ιανουάριο του 2000 ξεκίνησε η διαδικασία εκτύπωσης του λευκώματος που ανατέθηκε από την εναγομένη στην εταιρία παραγωγής ".....", που ολοκληρώθηκε κατά μήνα Απρίλιο 2000. Στη συνέχεια η εναγομένη ανέθεσε στον εκδοτικό οίκο Κ. τη διανομή και κυκλοφορία του λευκώματος, ο οποίος πράγματι το έθεσε στην κυκλοφορία σε 2.000 αντίτυπα τον ίδιο μήνα. Το λεύκωμα αυτό φέρει τον τίτλο "Ο Εξηλεκτρισμός της Θεσσαλονίκης" και κάτωθι αυτού, σε σημείο που συνήθως τίθεται το όνομα του δημιουργού, το ονοματεπώνυμο του ενάγοντος. Εκτός από το φωτογραφικό υλικό που συνέλεξε ο ενάγων, συμπληρώνεται από έντυπες σύγχρονες φωτογραφίες του φωτογράφου και προλογίζεται από τον τότε υπουργό Ανάπτυξης και το γενικό διευθυντή της ΔΕΗ στη σελίδα 6 του λευκώματος. Το έργο φέρεται με το διεθνή κωδικό αριθμό 960-05-2687-8, και την ένδειξη Copyright (αποκλειστική εκμετάλλευση γραφικών δικαιωμάτων ".....", φωτογραφίες σύγχρονες: Α.Ξ., φωτογραφίες αρχείου Ι. Σ.). Το λεύκωμα αποτελεί πνευματικό δημιούργημα, με το οποίο επιχειρείται ιστορική επιστημονική καταγραφή με λόγο και εικόνα της πορείας του εξηλεκτρισμού της πόλης της Θεσσαλονίκης, με μορφή προσιτή στις αισθήσεις, απορρέει από την προσωπικότητα του δημιουργού και χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία, καθώς παρουσιάζει ατομική ιδιομορφία και δημιουργικό ύφος που το αντιδιαστέλλει από τα ήδη γνωστά και αυτονόητα, με την επιλογή του κειμένου και του υλικού, τη ρύθμιση τους για να σχηματιστεί η δημιουργική ιδέα, τη διευθέτηση των μερών της εργασίας, την προσαρμογή και εναρμόνιση του ενός μέρους με το άλλο, ώστε να απαρτίζουν ένα αρμονικό σύνολο. Είναι έργο σύνθετο, ως προερχόμενο από τη συνένωση κειμένου και απεικονίσεων, μεταξύ των οποίων και οι σύγχρονες φωτογραφίες του Συγγραφέας του κειμένου, εκτός από τα επώνυμα (πρόλογοι του υπουργού και του γενικού διευθυντή της ΔΕΗ), είναι ο ενάγων. Την κρίση του αυτήν το δικαστήριο στηρίζει στην προσήκουσα συνεκτίμηση όλων των αποδεικτικών στοιχείων και κυρίως στο ότι:

1) στο γραπτό κείμενο του λευκώματος περιέχονται αυτούσια τμήματα από τα προαναφερόμενα ανάτυπα, όπως στις σελίδες 24, 54, 90, 95, 108 από το ανάτυπο του ΙΓ` Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου, στις σελίδες 98,110 από το ανάτυπο του Ιθ` πανελληνίου ιστορικού συνεδρίου, στη σελίδα 110 του ΙΑ` ανατύπου, 2) το ύφος γραφής των αυτούσιων αυτών κειμένων είναι το αυτό με το λοιπό πρωτότυπο κείμενο, απαρτίζοντας μεταξύ τους ένα αρμονικό σύνολο, ούτως ώστε καθίσταται φανερό ότι είναι δημιούργημα ενός και του αυτού προσώπου.

Επομένως πνευματικός δημιουργός του λευκώματος είναι ο ενάγων, έμπειρος συγγραφέας με παρουσία στο χώρο του βιβλίου, που είχε και την αρχική ιδέα την οποία υλοποίησε με τη συγγραφή του κειμένου, τη συλλογή του υλικού και τη διευθέτηση και ταξινόμηση των μερών αυτών μεταξύ τους, ούτως ώστε να απαρτίζουν ένα ενιαίο σύνολο. Άλλωστε και η ίδια η εναγομένη, που προέβη στην έκδοση του βιβλίου, έθεσε το όνομα του ενάγοντος ως δημιουργού σ` αυτό, ο δε τότε γενικός διευθυντής της ΔΕΗ, στον πρόλογο του, χαρακτηρίζει το βιβλίο πνευματική συνεισφορά του ενάγοντος. Στην έκδοση και κυκλοφορία του λευκώματος συνέβαλε ως δημιουργός και ο φωτογράφος, έργο του οποίου αποτελούν οι φωτογραφίες σύνθεσης που περιλήφθηκαν σ` αυτό. Εφόσον όμως, όπως προαναφέρθηκε, το λεύκωμα με τη μορφή που εκδόθηκε αποτελεί έργο σύνθετο, ο μεν είναι αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος του φωτογράφου, τα οποία εκχώρησε στην εναγομένη, ο δε ενάγων αρχικός δικαιούχος του λοιπού ενιαίου έργου (κειμένου και φωτογραφιών αρχείου). Η συμβολή των λοιπών προσώπων, στα οποία η ΔΕΗ ανέθεσε τις αναγκαίες ενέργειες για την έκδοση του λευκώματος, είναι βοηθητική, έχουσα χαρακτήρα οργανωτικό και τεχνικό, καθόσον περιορίζεται στη στοιχειοθεσία, τη σελιδοποίηση και διαρρύθμιση της ύλης και σε επουσιώδεις διορθώσεις του κειμένου του ήδη διαμορφωμένου και ολοκληρωμένου έργου του ενάγοντος.

Επομένως, δεν πρόκειται για συλλογικό έργο με πνευματικό δημιουργό τον επιμελητή έκδοσης,

όπως αβάσιμα ισχυρίζεται η εναγομένη, καθόσον ο τελευταίος δεν είχε την πνευματική διεύθυνση του έργου, αλλά η συμμετοχή του ήταν κατά τα άνω βοηθητική. Για τον ίδιο λόγο εξάλλου δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις να χαρακτηριστεί το έργο ως τοιούτο συνεργασίας μεταξύ του ενάγοντος και των ως άνω προσώπων. Πνευματικά δικαιώματα δεν δύνανται να αξιώσει η εναγομένη στο έργο του ενάγοντος από μόνο το γεγονός ότι μέρος του υλικού ο ενάγων έλαβε από το αρχείο της, καθόσον τα στοιχεία αυτά καθ' εαυτά δεν ήταν πρωτότυπα έργα αλλά φωτογραφίες και επίσημα έγγραφα που ήταν ήδη γνωστά. Περαιτέρω, αποδείχθηκε από την προσήκουσα συνεκτίμηση όλων των προαναφερομένων αποδεικτικών στοιχείων ότι η εναγομένη ΔΕΗ προέβη στην έκδοση και κυκλοφορία του λευκώματος με την ανάθεση της διανομής του στον εκδοτικό οίκο χωρίς τη συναίνεση του ενάγοντος και την παραχώρηση από αυτόν του σχετικού πνευματικού δικαιώματος εκμετάλλευσης επί του έργου που εκτέλεσε αυτός. Την κρίση του αυτήν το δικαστήριο στηρίζει κυρίως αφενός μεν στο γεγονός ότι δεν έχει καταρτισθεί μεταξύ των διαδίκων έγγραφη εκδοτική σύμβαση, όπως άλλωστε συνηθίζεται στις εκδοτικές συμβάσεις εντύπων, αφετέρου δε στο ότι ο ενάγων μέχρι τότε συνεργαζόταν με τον εκδοτικό οίκο

Συμμετοχή του ενάγοντος στις διαδικασίες έκδοσης και μάλιστα συνεργασία με την στην Αθήνα, από την οποία συνάγεται συναίνεση του δεν βεβαιώθηκε, καθόσον ναι μεν η εναγομένη προσκομίζει αντίγραφο καταστάσεων των οδοιπορικών εξόδων του ενάγοντος του χρονικού διαστήματος 12.3.1998 μέχρι 29.12.2000, από τα οποία προκύπτουν μετακινήσεις του στην Αθήνα, πλην όμως στις καταστάσεις αυτές δεν αναφέρεται και η αιτία των μεταβιβάσεων του, ούτε από άλλο έγγραφο, το δε δικαστήριο δεν δύναται να σχηματίσει ασφαλή περί τούτου κρίση από μόνες τις καταθέσεις των μαρτύρων της εναγομένης. Ούτε εξάλλου προκύπτει τέτοια συναίνεση για την έκδοση και διάθεση του βιβλίου από τον εκδοτικό οίκο από μόνη την παρουσία του στα εγκαίνια του περιπτέρου της ΔΕΗ στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης το έτος 2000, οπότε έλαβε χώρα η παρουσίαση του βιβλίου από τη ΔΕΗ, δεδομένου μάλιστα ότι ο ίδιος ως δημιουργός διατηρεί πάντοτε την εξουσία να αποφασίζει, κατά τα προαναφερόμενα, για κάθε συγκεκριμένο τρόπο και μορφή δημοσίευσης του έργου του. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, που με την εκκαλούμενη απόφαση του δέχθηκε ότι ο ενάγων δεν είναι πνευματικός δημιουργός του έργου και ότι εν πάση περιπτώσει έδωσε τη συναίνεση του για τη δημοσίευση αυτού, εσφαλμένα τις αποδείξεις εκτίμησε και πρέπει, κατά ουσιαστική παραδοχή των σχετικών λόγων της έφεσης, να εξαφανισθεί, η απόφαση, να κρατηθεί από το παρόν δικαστήριο (αρθρ. 535 παρ. 1 ΚΠολΔ) και να ερευνηθεί περαιτέρω κατ' ουσίανη αγωγή, η οποία είναι ορισμένη, καθόσον περιέχει όλα τα στοιχεία που απαιτεί το άρθρο 216 ΚΠολΔ και 65 ν. 2121/1993, αφού ο ενάγων αναφέρει σ' αυτήν ότι είναι φορέας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, την πράξη προσβολής των ηθικών και περιουσιακών του εξουσιών, ότι η προσβολή έγινε χωρίς την άδεια του και από υπαιτιότητα της εναγομένης, το ποσό της αιτουμένης χρηματικής ικανοποίησεως λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη, χωρίς να είναι αναγκαίο να αναφέρει την έκταση της ζημίας που υπέστη από την ενέργεια της εναγομένης, καθόσον η έκταση αυτής αποτελεί μόνον ένα από τα προσδιοριστικά στοιχεία του ύψους της χρηματικής ικανοποίησεως. Στη συνέχεια από τα ως άνω αποδεικτικά στοιχεία προέκυψε ότι ο ενάγων προέβη στην εκπόνηση του έργου στα πλαίσια και επ' αφορμή της σύμβασης εργασίας του με την εναγομένη, καθόσον ανέτρεχε στις προαναφερόμενες πηγές προς συλλογή του υλικού και κατά τις εργάσιμες ώρες, ορισμένα στοιχεία δε του πονήματος του κατέστησαν προσιτά σ' αυτόν λόγω της εργασίας του, αφού τα συνέλεξε από τα αρχεία της ΚΕΤΗΘ, που κατείχε η εναγομένη. Τούτο άλλωστε δέχθηκε και η αριθ. 15500/2004 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, και παρέπεμψε την υπόθεση για να δικασθεί ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης κατά τη διαδικασία των εργατικών διαφορών. Το γεγονός όμως αυτό δεν αρκεί, ούτως ώστε να τύχει εφαρμογής το άρθρο 8 ν. 2121/1993 και κατ' ακολουθίαν αυτοδίκαιη μεταβίβαση στην εναγομένη του περιουσιακού δικαιώματος εκμετάλλευσης του έργου, αφού το άρθρο αυτό απαιτεί το πνευματικό έργο να δημιουργήθηκε από μισθωτό σε εκτέλεση της σύμβασης εργασίας, πράγμα που δεν συμβαίνει εν προκειμένω, αφού ο ενάγων ανήκει στο τεχνικό προσωπικό της ΔΕΗ και έτσι η

εκπόνηση του έργου δεν καλύπτεται από την επίδικη δραστηριότητα της εργασίας που εκτελεί. Ο ισχυρισμός της εναγομένης, ότι η εκπόνηση του λευκώματος εντάχθηκε στα υπηρεσιακά καθήκοντα του ενάγοντος κατόπιν σχετικής συμβάσεως μεταξύ τους, ο δε ενάγων μετέβαινε προς τούτο στην Αθήνα, λαμβάνοντας υπηρεσιακές άδειες και αμοιβές εκτός έδρας για το σκοπόν αυτό, δεν αποδείχθηκε καθόσον δεν προσκομίζονται σχετικά έγγραφα από τα οποία να προκύπτουν τα ως άνω γεγονότα, του δικαστηρίου μη δυναμένου να σχηματίσει ασφαλή κρίση από μόνες τις καταθέσεις των μαρτύρων της εναγομένης. Τέλος ο ισχυρισμός της εναγομένης ότι συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 288 ΑΚ εν προκειμένω και επομένως υποχρέωση προσφοράς του ενάγοντος προς αυτήν εξουσιών από το περιουσιακό δικαίωμα επί του έργου, διότι ο ενάγων παρέβη την υποχρέωση πίστης που είχε απέναντι της, καθόσον κατά παράβαση των άρθρων 17 παρ. 4, 18 παρ. 4 και 26 παρ. 3 εδ. γ' του Κανονισμού Καταστάσεως προσωπικού της ΔΕΗ, οι οποίες απαγορεύουν στο μισθωτό την ενασχόληση του κατά τη διάρκεια του ωραρίου του με εργασίες ξένες προς τα υπηρεσιακά του καθήκοντα και επιβάλλουν την υποχρέωση εχεμύθειας, με τη μη δημοσίευση άρθρων, ειδήσεων και εκδόσεως συγγραμμάτων σχετικά με τις εγκαταστάσεις και τη δράση της ΔΕΗ, χωρίς προηγούμενη έγκριση της διοικήσεως, αφού αξιοποίησε τις πληροφορίες που είχε με αφορμή την εργασία του στη ΔΕΗ και συνέγραψε το επίδικο έργο προς αποκόμιση ιδίου οφέλους, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Και τούτο διότι, όπως προαναφέρθηκε, για την εφαρμογή του άρθρου 288 ΑΚ απαιτείται η δημιουργία του έργου από τον εργαζόμενο, στα πλαίσια της εργασίας του να καταλήγει σε ανταγωνιστική πράξη ή δραστηριότητα κατά του εργοδότη, που δεν συνιστά εν προκειμένω μόνον η παράβαση των άνω άρθρων του κανονισμού, η οποία ενδεχομένως να αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα, η δε εναγομένη δεν επικαλείται άλλα περιστατικά από τα οποία να προκύπτει ενέργεια του ενάγοντος, αντίθετη προς τα συμφέροντα της. Ανεξάρτητα όμως από αυτό η έκδοση του έργου από την εναγομένη συνιστά έγκριση των ενεργειών του ενάγοντος. Μετά από αυτά, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά, η έκδοση από την εναγομένη του λευκώματος, στο οποίο μάλιστα εμφανίζεται να έχει και αυτή δικαιώματα εκμετάλλευσης και η ανάθεση της κυκλοφορίας αυτού στον εκδοτικό οίκο συνιστά προσβολή του ηθικού και περιουσιακού δικαιώματος του ενάγοντος παράνομη και υπαίτια, αφού ο τελευταίος δεν συναίνεσε στην τέλεση των πράξεων αυτών. Από τις ως άνω δε παράνομες και υπαίτιες πράξεις της εναγομένης ο ενάγων υπέστη ηθική βλάβη, για την αποκατάσταση της οποίας εύλογη χρηματική ικανοποίηση μετά από στάθμιση των κατά νόμο στοιχείων, ήτοι των συνθηκών υπό τις οποίες έλαβε χώρα η ως άνω παράνομη ενέργεια της εναγομένης, του βαθμού υπαιτιότητας αυτής, της οικονομικής καταστάσεως των μερών και των εν γένει περιστάσεων (αρθρ. 932 ΑΚ), είναι το ποσό των 20.000 ευρώ.